

Ю.А. Ільніцька, к.ю.н., А.Ю.Замула
(Національний авіаційний університет, Україна)

Напрями розвитку інституту прав жінок у доктрині та практиці сучасного міжнародного права

Один з ключових принципів сучасного міжнародного права - це рівність чоловіків та жінок. Після закінчення Другої світової війни у 1945 році, при прийнятті Статуту ООН, усі держави-члени заявили про необхідність підтримки основних прав людини та розвитку поваги до цих прав для всіх людей незалежно від раси, статі, мови та релігії.

У Статуті ООН зазначений принцип поваги до прав всіх громадян, зокрема жінок. Цей принцип розвивався відповідно до прийнятих міжнародних договорів. У практиці можна виділити два ключові напрями: рівність статей (гендерна рівність), яка є частиною загальної доктрини прав людини, та формальна рівність перед законом без гарантій здійснення принципу рівноправності статей. Загальна декларація прав людини, прийнята III сесією Генеральної Асамблеї ООН, передбачала права та свободи для всіх, включаючи жінок, але не містила спеціальних принципів рівності статей.

Наступним значним кроком у розвитку доктрини та практики забезпечення прав жінок виступило прийняття ГА ООН у 1966 р. Міжнародного пакту про громадянські та політичні права та Міжнародного пакту про економічні, соціальні та культурні права. Стаття 3 кожного з пактів закріплювала тепер не просто рівність у володінні правами для чоловіків і жінок, а також рівне право користування всіма правами, закріпленими в обох пактах.

У свою чергу ст. 6, 7, 10 Пакту про економічні, соціальні та культурні права принцип рівноправності співвідноситься з усією сукупністю трудових правовідносин і гарантій у цій сфері: рівне право на отримання роботи, право на рівну оплату за рівну працю, право на рівноправність у праці, право на особливу захист материнства. Зокрема, такий "особливий захист" має бути гарантований "матерям протягом розумного періоду до та після пологів". На цей період працюючим матерям має бути надано оплачувану відпустку (ст. 10).

У свою чергу ст. 23 Пакту про громадянські та політичні права постулюється рівність прав та обов'язків (в т.ч. майбутніх) подружжя щодо шлюбу, у стані шлюбу, а також при його розірванні, тобто. юридична рівність (рівноправність) чоловіків та жінок у всій сукупності шлюбно-сімейних відносин.

Крім того, у 1979 році Генеральна Асамблея ООН прийняла Конвенцію про усіх формах дискримінації щодо жінок. Ця Конвенція закріплює принцип рівноправності жінок і чоловіків, а також визнає дискримінацію щодо жінок як порушення прав людини. У ній також закріплено право жінок на свободу від насильства та право на репродуктивне здоров'я.

Ці міжнародні документи, включаючи Міжнародну конвенцію про усіх формах дискримінації щодо жінок, є важливими кроками у забезпеченні рівноправності жінок і чоловіків, а також у протидії дискримінації за будь-якою ознакою, включаючи ознаку статі. Держави-учасниці мають зобов'язання дотримуватися цих міжнародних документів і приймати заходи для забезпечення рівності прав жінок і чоловіків.

Таким чином, зазначені вище Пакти мають визначальне значення у формуванні міжнародно-правового принципу рівноправності статей. По-перше, вони закріпили його в контексті юридичних зобов'язань держав-учасниць, що покликане посилити його реальність, дієвість та ефективність. По-друге, в аспекті такого підходу суттєво розширено зміст принципу рівності всіх перед законом.

Загалом три розглянуті вище документи зробили значний внесок у розвиток ідеї гендерної рівності та прямої заборони на національному законодавчому рівні дискримінації за ознакою статі: закріплення у Пактах про права людини прав жінок свідчить про те, що міжнародний захист прав жінок є необхідним елементом захисту прав людини загалом. Без забезпечення прав жінок не може бути ефективною жодна галузь міжнародного права людини. На рівні доктрини міжнародного права також відбувся розвиток принципу рівності: від рівності у володінні правами та свободами до рівності користування правами та свободами.

Крім зазначеного, принцип рівності статей простежується у доктрині захисту прав окремих категорій індивідів. Міжнародно-правовою основою цієї тенденції виступили: Конвенція про політичні права жінок 1952, Конвенція про громадянство заміжньої жінки 1957, Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок 1979. Дані акти розглядають окремі питання ліквідації дискримінації за статевою ознакою та конкретизують права, спрямовані на здійснення рівноправності жінок та чоловіків у тій чи іншій галузі життєдіяльності. Саме ці угоди послужили основою формування інституту прав жінок як самостійного елемента міжнародного громадського права.

Конвенції підтвердили принцип недопущення дискримінації за ознакою статі, позначили сфери діяльності, в яких жінки піддаються дискримінації, закріпили універсальні стандарти правомірного ставлення державної влади до жінок. Більше того, ці акти визначили вектор розвитку національного (внутрішньодержавного) права щодо регулювання прав жінок, запропонувавши еталонну схему вирішення проблеми дискримінації за статевою ознакою за допомогою ведення антидискримінаційної політики на даному рівні, включаючи механізми, спрямовані на усунення дискримінації та вирівнювання соціального становища чоловіків і жінок.

Безперечна значимість Конвенцій полягає також у тому, що ці конвенції є важливим кроком у боротьбі за рівність статей, оскільки вони встановлюють міжнародні стандарти щодо прав жінок та запобігання дискримінації на основі статі. Вони також визначають обов'язки держав щодо захисту прав жінок та сприяють розвитку міжнародного права в цій сфері.

Згідно з цими конвенціями, держави-учасниці зобов'язані забезпечувати рівність прав чоловіків та жінок у всіх сферах життя, включаючи освіту, здоров'я, працю та участь у політичному та громадському житті. Вони також зобов'язані приймати ефективні заходи для запобігання та ліквідації дискримінації на основі статі, в тому числі шляхом встановлення антидискримінаційних законів та політик.

Узгодження законодавства з міжнародними стандартами, встановленими цими конвенціями, допоможе забезпечити рівноправність статей в Україні та зміцнити правову систему країни.

Висновок

Підсумовуючи, можна сказати, що інститут прав жінок став важливою складовою міжнародного права та сприяє підвищенню рівня гендерної рівності в різних сферах життя.

Сучасна доктрина міжнародного права визнає рівноправність чоловіків та жінок та надає гарантії їх правам на міжнародному та національному рівнях. Нові розробки у сфері прав людини та гендерної рівності, такі як Конвенція про ліквідацію всіх форм дискримінації щодо жінок, допомагають вдосконалювати міжнародно-правове регулювання прав жінок та забезпечувати їх захист від дискримінації та насильства.

Проте, необхідно зазначити, що існують проблеми в практичному виконанні міжнародно-правових норм та гарантій національними урядами, зокрема, щодо реалізації прав жінок у військових конфліктах, забезпечення їх прав на здоров'я та репродуктивність, доступ до освіти та ринку праці. Отже, далі необхідно працювати над зміцненням прав жінок в різних аспектах життя та забезпечувати їх захист на всіх рівнях.

Список літератури

1. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: http://www.un.org.ua/images/documents/3718/UN%20Charter_Ukrainian.pdf
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04 листопада 1950 р., з поправками, внесеними відповідно до положень Протоколів № 11 та № 14 URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Загальна декларація прав людини : Міжнародний документ від 10.12.1948. Офіційний веб-портал парламенту України. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015
4. Загальна декларація прав людини від 10 грудня 1948 р. Офіційний вісник України. 2008. № 93. Ст. 3103.
5. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_043
6. Міжнародний пакт про соціальні, економічні і культурні права від 16 грудня 1966 р. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042